

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Тілея
Науковий вісник
збірник наукових праць

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 102 (№ 11)

Київ – 2015

Список використаних джерел

1. Радянський живопис XX ст. Аукціон 5 березня 2005 року: [каталог]. – Київ: Аукціонний дім «Золотое сечение», 2005. – 54 с.
2. Сапего И. Предмет и форма. Роль восприятия материальной среды художником в создании пластической формы / И. Сапего. – Москва: Советский художник, 1984. – 304 с.
3. Склярєнко Г. Імпресіонізм в українському живописі. Особливості інтерпретації художнього досвіду / Г. Склярєнко // Мистецтвознавство України: зб. наук. праць. – Київ: Музична Україна, 2010. – Вип.11. – 368 с.: іл. – С.16–32.
4. Український живопис та графіка XX – XXI ст. Аукціон 12 жовтня 2008 року: [каталог]. – Київ: Аукціонний дім «Золотое сечение», 2008. – 132 с.
5. Яблонська Т. Про себе / Т. Яблонська: [інтерв'ю із художницею Тетяною Яблонською] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/tetyana_yablonska_pro_sebe.html

References

1. Radjans'kyj zhyvopys XX st. Aukcion 5 bereznja 2005 roku: [katalog]. – Kyi'v: Aukcionnyj dim «Zolotoe sechenie», 2005. – 54 s.
2. Sapego I. Predmet i forma. Rol' vosprijatija material'noj sredy hudozhnikom v sozdanii plasticheskoj formy / I. Sapego. – Moskva: Sovetskij hudozhnik, 1984. – 304 s.
3. Skljarenko G. Impresionizm v ukrai'ns'komu zhyvopysi. Osoblyvosti interpretacii' hudozhn'ogo dosvidu / G. Skljarenko // Mystectvoznavstvo Ukrai'ny: zb. nauk. prac'. – Kyi'v: Muzychna Ukrai'na, 2010. – Vyp.11. – 368 s.: il. – S.16–32.
4. Ukrai'ns'kyj zhyvopys ta grafika XX – XXI st. Aukcion 12 zhovtnja 2008 roku: [katalog]. – Kyi'v: Aukcionnyj dim «Zolotoe sechenie», 2008. – 132 s.
5. Jablons'ka T. Pro sebe / T. Jablons'ka: [interv'ju iz hudozhnyceju Tetjanoju Jablons'koju] [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/tetyana_yablonska_pro_sebe.html

Plakhta S. L., postgraduate student of the Department of theory and history of culture, Ivan Franko Lviv National University (Ukraine, L'viv), solomia_pl@yahoo.it

Impressionistic worldview and esthetics in Ukrainian painting of the second half of the XX century

In this article the author aims to highlight some elements of impressionistic aesthetics and style in the pictures of Ukrainian artists of the second half of the XX century and to explain their content and real meaning in the specific works. To clarify this issue we use the principle of social and historical implications of cultural phenomena. We conclude by our analysis that impressionistic features in the works of T. Yablonska, P. Gorobets, P. Melyha, P. Sliota, P. Stolyarenko and the others painters are expressed via the immediacy of perception and the emotional character of images. The pictures of these artists embody such impressionistic categories as impression (as the first moment of perception), fullness of light (as a source of colour harmony), harmony (as the relationship between painting elements), synaesthesia (musicality of painting).

Keywords: Impressionism, impression, harmony, synesthesia, the beauty of simplicity, immediacy of vision.

Плахта С. Л., аспірантка кафедри теорії та історії культури, Львівський національний університет ім. І. Франко (Україна, Львів), solomia_pl@yahoo.it

Импрессионистическое мировидение и эстетика в украинской живописи второй половины XX века

Выделены элементы импрессионистической эстетики и стилистики в творчестве украинских художников второй половины XX века и раскрыто их содержание в конкретных произведениях. Выяснение этой проблемы осуществлено согласно с принципом социально-исторической обусловленности культурных явлений. Данное исследование показало, что импрессионизм проявился в произведениях Т. Яблонской, П. Горобца, П. Мелиха, П. Слеты, П. Столяренко и других как непосредственность восприятия художником мира и эмоциональный характер его образов. Полотна этих художников раскрывают такие импрессионистические категории: впечатление (как момент первого восприятия), наполненность светом (как источник гармонии цвета), гармонию (как взаимосвязь между элементами картины), синестезию (музыкальность живописи).

Ключевые слова: импрессионизм, впечатление, гармония, синестезия, красота простоты, непосредственность видения.

УДК 1:316.3

Попова И. В.,
кандидат технических наук, доцент,
Национальный университет пищевых технологий
(Украина, Киев), ivporova@bigmir.net

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ АСПЕКТ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ЇЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Під час соціалізації в особистості формується не тільки духовний світ загалом, але й вирабляється її особливе морально-естетичне ставлення до природи зокрема. Тому на кожному з етапів соціалізації важливо запровадити належні форми духовності, завдяки яким духовний світ особистості може розкритися цюнабільше. Зокрема, на ранніх етапах екологічного виховання значну роль може зіграти використання казкових теорій. У юнацькому віці ефективним є використання мистецьких засобів екологічного виховання, насамперед теорії народної культури. Важливою засадою екологічного виховання є ігрова діяльність з усіма притаманними їй специфічними рівнями. А залучення до безосередньої діяльності з охорони природи, практичні вправи та тренінги сприяють особистій реалізації екзистенцій екологічного виховання. Адаже головною ознакою такого виховання є спрямована на охорону природного середовища й захист тваринного і рослинного світу практична діяльність кожної людини. Водночас разом з практичною велике значення для екологічного виховання має науково-дослідна діяльність. Варто також звернути увагу на значний виховний потенціал туризму, а надто екотуризму та інших форм активного відпочинку в природному середовищі.

Ключові слова: соціалізація, виховання, екологічне виховання, культура.

Екологічне виховання передбачає формування і реалізацію його основних екзистенцій, а також їх локалізації на різних рівнях соціалізації особистості. З огляду на це необхідно насамперед звернути увагу на значний виховний потенціал засобів мистецтва щодо формування екологічної свідомості людини. Застосування подібних засобів може бути ефективними на всіх етапах екологічного виховання, проте у кожній віковій групі воно матиме свою специфіку.

Наприклад, досліджуючи формування екологічної культури молодших школярів засобами мистецтва, І. Павленко обґрунтовує думку про те, що систематичне звернення до творів мистецтва в навчально-виховному процесі початкової школи розвиває емоційно-почуттєву сферу дітей, витонченість їхнього спостереження, здатність до милування красою, виразністю природних форм. Як наслідок, емоційно-естетичного пробудження дитини є її прагнення оберігати природну красу, примножувати й закарбовувати її в різних видах творчої діяльності. Саме мистецтво дає можливість сформувати у дітей морально-естетичне ставлення до природи, образ природи й світу, розвивати емоційну пам'ять, благородство думки та вчинку школярів. Мистецтво як «магічний кристал» через накопичення естетичного досвіду сприйняття художніх образів природи пробуджує у школярів почуття захопленості, піднесеності, натхнення, які зберігаються в них при спілкуванні з реальними природними об'єктами [1, с. 7].

На ранніх етапах екологічного виховання значну роль може зіграти використання казкових творів. Зокрема, О. Кузнецова та С. Масалова серед багатьох методів і прийомів активного екологічного виховання виокремлюють забутий методичний прийом викладення матеріалу у формі жанру казки. Казки екологічного змісту до теми конкретного уроку складають самі учні. Казкова фантазія дає можливість надати новий сенс усій пізнавальній діяльності учнів на уроці, емоційно впливає на психологію учня [2, с. 187].

Подібний погляд висловлює Т. Науменко. Через емоційну взаємодію з об'єктами природи діти здатні

засвоювати системні знання, виробляти конкретні судження, самостійно формувати умовисновки і, як наслідок, регулювати власну поведінку. Найяскравішими і найдоступнішими для дітей є казкові образи. Образність казки сприяє формуванню перших синкретичних уявлень про ті об'єкти і явища, про які в ній розповідається. Разом з народною великий вплив на розвиток дитини має авторська казка. Авторська казка, в основі якої лежать наукові факти, здійснює вплив водночас на когнітивну, почуттєву та діяльну сферу особистості та здатна оптимізувати процес екологічного виховання дошкільників [3].

Не менш важливим та ефективним є використання мистецьких засобів екологічного виховання у юнацькому віці. За словами А. Львовичіної, юнацький вік сприяє пошуку гармонії у світі та усвідомленню власного місця у ньому. Практична взаємодія з довкіллям здійснюється здебільшого у естетичному напрямку і виражається у малюнках, віршах, фотографіях, музиці. Отже, психологічні особливості процесу формування екологічної свідомості у юнацькому віці обумовлюють спрямування педагогічних зусиль на допомогу юнакам в опануванні естетичних технологій взаємодії особистості із довкіллям [4, с. 271].

Серед мистецьких засобів екологічного виховання особливо варто відзначити роль творів, що належать до народної культури. Зокрема, Я. Полякова підкреслює закладений в народній культурі духовно-моральний потенціал, що забезпечує можливість гуманізації взаємостосунків людини з природою, заміни безперспективних стереотипів природокористування на екологічно виправдані. Тому в організації педагогічного впливу на особистість з метою ствердження у свідомості людини сучасних ідеалів і цінностей у взаємодії з природою чільне місце відводиться етнічному компоненту [5].

Наступною сферою реалізації екологічного виховання є ігрова діяльність. Згідно з Г. Сорочіною, метою екологічної гри як форми екологічного виховання є формування потреби в спілкуванні з природою, оволодіння нормами екологічно грамотної поведінки, відчуття себе частиною природи. Ця форма екологічного виховання спрямована на розвиток основних видів діяльності особистості: фізичної, психічної, інтелектуальної. При цьому виокремлюються три основні групи ігор: рухливі, інтелектуальні, духовно-естетичні. Як окремий засіб підготовки школярів до реальних екологічних ситуацій відзначаються рольові ігри [6, с. 232].

О. Кузнецова та С. Маслова, підкреслюючи важливість ігрової діяльності з екологічним змістом, роблять висновок, що екологічна гра справляє великий емоційний вплив на школярів різного віку. Саме в процесі гри формуються вміння та навички спілкування з природою. Гра допомагає педагогу визначити індивідуальні можливості та здібності дітей, їхні характери, що дає можливість більш ефективно впливати на їхню вольову сферу, на процес виховання бережливого ставлення до природи [2, с. 187].

Різні вікові періоди екологічного виховання потребують свої специфічні види ігрової діяльності. Так, згідно з А. Львовичіною, провідною діяльністю дошкільного віку (3–5 років) є рольова гра, у процесі якої дитина оволодіває фундаментальними смислами людської діяльності. Отже, у процесі екологічного виховання дітей дошкільного віку найбільш ефективним

буде саме застосування рольової гри. Завдяки цьому у дітей формуватимуться певні психічні новоутворення, зокрема, елементи суб'єктного та емпатійного ставлення до природи: діти починають розуміти, що жива природа має певні відчуття і реагує на напад до неї ставлення, що ставитися до природи потрібно як до свого друга і не завдавати їй шкоди. В свою чергу, якщо у дошкільному віці гра є провідною діяльністю дитини, то у молодшому шкільному віці провідним стає учіння. При цьому підкреслюється роль дидактичної гри як перехідної форми від рольової гри до учіння. У результаті дидактичної гри учні отримують нові знання. На відміну від постановки навчальної задачі під час уроку у дидактичній грі вона виникає як ігрова задача, яку ставить перед собою сама дитина. Результатом дидактичної гри також може бути зрушення ігрових мотивів на пізнавальні. Так, після гри, яка проводиться під час уроку природознавства, школярі починають більше цікавитися питаннями існування та розвитку природи [4, с. 270].

Однією з центральних екзистенцій екологічного виховання, безумовно, є залучення до практичної діяльності з охорони природи, практичні вправи та тренінги.

Невід'ємним атрибутом екологічного виховання є практична діяльність кожної людини, спрямована на охорону природного середовища, захист тваринного та рослинного світу в місцях її проживання. Усвідомлення кожним власної відповідальності за стан природного середовища, безпосередня участь в екологічній діяльності можуть стати вирішальними факторами не тільки оздоровлення природного оточення в місцях проживання, праці та відпочинку, а й поліпшення глобальної екологічної ситуації. Це буде найбільш дієвим засобом екологічного виховання – формування гуманної, моральної, естетично розвинутої, духовно багатой і фізично здорової людини [7, с. 608–609].

За словами І. Подласого, основний сенс екологічних виховних справ – конкретна практична діяльність з охорони природи. Об'єктами цієї діяльності стають усі джерела життєдіяльності людини – земля, вода, повітря, тварини, рослини. Потреби регіону, місцеві умови визначають спрямованість, вид, організацію та реалізацію екологічних виховних вправ, таких, як рух «зелених» в «блакитних» патрулів, юних друзів лісу, захисників птахів і тварин, селекціонерів рідких рослин [8, с. 174].

У свою чергу, Л. Білик висхідним принципом залучення людини до екологічних знань вважає принцип єдності пізнавальної і практичної діяльності. Багатогранна екологічна діяльність має різні виміри: вважається могутнім стимулятором розумової діяльності; є надійною основою практичного застосування опробованих екологічних знань, отриманих у навчальному закладі або почерпнутих з науково-популярної літератури та інших джерел; викликає потребу в набутті і використанні нових знань, оскільки в ході екодіяльності виникає чимало нових питань про життя природи. Життєвий досвід переконливо доводить, що еколого-пізнавальні потреби й інтереси людей перебувають у прямій залежності від ступеня їх включення в практичне вирішення завдань охорони навколишнього середовища і раціонального використання [9].

Аналізуючи досвід британських педагогів, Я. Полякова вказує на провідну роль в системі

екологічного виховання екскурсій етноекологічного характеру в місцевості, що уособлюють природу країни або регіону, її краєвиди, рослинний і тваринний світ; в національні парки, де зберігається сільський спосіб життя у поєднанні з записками «дикої природи», відвідування з пізнавальною метою етнографічних музеїв, ботанічних садів, пам'яток садово-паркового мистецтва. Важлива частина навчально-виховної роботи з охорони природи відводиться польовим практикумам, під час проведення яких учні поєднують, наприклад, вивчення рослинного покриву з його природоохоронними функціями і пов'язують із специфікою розвитку тваринницького господарства місцевості, виявляють лікарські рослини, що застосовуються в народній медицині, або проводять метеорологічні спостереження з використанням народного календаря тощо [5].

В. Акоюн, розглядаючи безпосередній контакт з природою як елемент виховання зацікавленості, розвитку системного та логічного мислення, критичного аналізу, звертає увагу на таку форму практичної діяльності з екологічного виховання, як організація екологічних стежок. Екологічна стежка – унікальна форма не лише природоохоронної пропаганди, але і поєднаного з нею відпочинку. Вона повинна бути легко доступною в будь-яку пору року, не протяжною, за науковою спрямованістю найрізноманітнішою – зоологічною, ботанічною, географічною, ландшафтно-екологічною. Типи екологічних стежок: наукові, навчальні, рекреаційні, лікувально-оздоровчі, комплексні. Основні призначення стежок – оздоровлення, рекреація, просвіта, навчання і виховання. Екологічна стежка створюється в мікрорайонах загальноосвітніх шкіл, районних, міських та обласних станцій юних натуралістів і туристів, на навчальних базах вузів, заповідних територіях за погодженням з органами місцевої влади [10, с. 28].

У свою чергу, В. Ясвін обґрунтовує необхідність впровадження такої форми екологічного виховання, як еколого-психологічний тренінг. Еколого-психологічний тренінг органічно вписується в роботу літніх таборів для школярів, родинних клубів, екологічних семінарів, дитячих і молодіжних рухів. Окремі вправи можуть використовуватися у виховній роботі дитячих садів, в початковій школі, на уроках біології в середніх і старших класах, а також в родинному вихованні. В цілому він базується на методології соціально-психологічного тренінгу, направлено на вирішення наступних завдань:

1) корекція, формування і розвиток екологічних установок особи, в першу чергу подолання антропоцентричного прагматичного відношення до природних об'єктів;

2) корекція цілей взаємодії особи з природними об'єктами;

3) навчання умінням і навикам такої взаємодії;

4) розвиток перцептивних можливостей людини при його контактах з природними об'єктами;

5) розширення індивідуального екологічного простору [11, с. 390–391].

Особливої актуальності практичні види діяльності набувають у екологічному вихованні підлітків та юнаків. Так, А. Львовичкіна, виходячи з того факту, що провідною діяльністю у підлітковому віці є спілкування у системі суспільно-корисної діяльності, особливістю цього періоду розвитку дитини вважає бажання стати дорослим.

Відповідно, ефективним методом формування екологічної свідомості в цьому віці стає співробітництво з дорослими щодо виконання певних екологічних проєктів, у яких підлітки будуть відчувати себе повноцінними партнерами дорослих. Це можуть бути проєкти типу: «Зробимо наш район красивим», «Допоможемо тваринам взимку», «Збережемо наше довкілля» та ін. [4, с. 271].

Поруч з практичною велике значення для екологічного виховання має науково-дослідна діяльність. Я. Полякова, досліджуючи британський досвід екологічного виховання, серед різноманітних технологій навчання, що запроваджуються в шкільній екологічній освіті, особливий акцент робить на технологіях, які спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності учнів з вивчення і захисту природного довкілля, формування екологічної культури. Погляд на навчання як на процес відкриття нового забезпечив перевагу дослідних методів навчання, які стимулюють розумовий розвиток учнів, формують у них оцінно-критичне ставлення до наслідків природоперетворювальної діяльності, вміння приймати екологічно відповідальні рішення і розв'язувати нагальні проблеми довкілля. Серйозна увага приділяється прищепленню учням моральних якостей при виконанні дослідних завдань (проєктів). Пошукова робота має бути корисною з громадської і громадянської точок зору, сприяти поліпшенню екологічної ситуації на місцевому і національному рівнях [5].

Окрім того, розглядаючи основні екзистенції екологічного виховання, варто звернути увагу на значний виховний потенціал туризму та різноманітних форм активного відпочинку у природному середовищі. За словами Г. Сорокіної, сучасний туризм є одним з найефективніших засобів екологічного виховання, оскільки надає широкі можливості для набуття будь-якими категоріями туристів досвіду формування й розвитку ціннісного ставлення до навколишнього світу з паралельним набуттям знань у різних галузях: біології, екології, географії, краєзнавства й загальної історії в умовах відірваності від стереотипів техногенного середовища. Таким чином, сучасний туризм має значні можливості для формування екологічної культури в різних верств населення [6, с. 229].

Н. Шевченко, обґрунтовуючи роль і місце туристично-краєзнавчої діяльності як складової соціального виховання, спрямованого на формування екологічної культури учнівської молоді, підкреслює суттєве значення краєзнавчого аспекту екологічної освіти та виховання, який репрезентує місцевий рівень. Останній розглядається в двох методично важливих аспектах: 1) він надає загальним екологічним знанням конкретності і предметності, апелюючи до конкретно-предметного досвіду взаємодії індивіда з безпосередньо оточуючим його довкіллям (міське природне середовище) – «плях від абстрактного до конкретного»; 2) з іншого боку, він слугує відправним пунктом для осмислення індивідом загальних (глобальних) екологічних проблем шляхом «від конкретного до абстрактного» [12].

Особливу цінність для екологічного виховання становить такий напрям туристичної діяльності, як екотуризм. Екотуризм розглядається як особливий сектор туристичної галузі, який припускає прагнення, в першу чергу, до спілкування із природою, пізнання її об'єктів і явищ, активного відпочинку на природі. Пізнаючи

природу, туристи переймаються необхідністю дбайливого ставлення до неї, тому внесок екотуризму у формування екологічної культури воістину неоціненний. Цей вид туризму допомагає людині легше зрозуміти й усвідомити, що відчуття радості, яке дає їй спілкування із Природою, це біологічно обумовлена потреба для неї, як частини живої Природи [13, с.121–122].

Список використаних джерел

1. Павленко І. Г. Формування екологічної культури молодших школярів засобами мистецтва: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / І. Г. Павленко. – Луганськ, 2002. – 20 с.
2. Кузнецова О. Історичний аспект та проблеми екологічної освіти й виховання в початковій школі / О. Кузнецова, С. Маслова // Гуманізація навчально-виховного процесу. – Слов'янськ, 2010. – Вип. LI. – С.183–188.
3. Науменко Т. С. Використання авторської казки в процесі екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку / Т. С. Науменко [Електронний ресурс] // Педагогічна теорія і практика. – 2012. – №3. – Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/Vkmu/2012_3/Naumenko.pdf
4. Львовичкіна А. М. Віковий підхід до формування екологічної свідомості, екологічної культури та екологічного способу життя / А. М. Львовичкіна // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2009. – Т.7, вип.20. – С.269–272.
5. Полякова Я. В. Теорія і практика екологічного виховання учнівської молоді у Великій Британії (етнопедagogічний аспект): автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Я. В. Полякова. – Луганськ, 2005. – 20 с.
6. Сорокіна Г. О. Екологічне виховання школярів у процесі туристських подорожей як найважливіша умова формування ціннісного ставлення до природного середовища / Г. О. Сорокіна // Педагогічні науки. – Херсон, 2009. – Вип.54. – С.229–233.
7. Основи стійкого розвитку: Навч. посіб. / За заг. ред. Л. Г. Мельника. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 654 с.
8. Подласий І. П. Педагогіка. Новий курс: Учебник для студ. пед. вузов: В 2-х кн. – Кн.2 Процес виховання / І. П. Подласий. – М.: ВЛАДОС, 1999. – 256 с.
9. Білик Л. І. Теоретико-методичні основи формування екологічної відповідальності студентів у системі виховної роботи вищого технічного навчального закладу: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Л. І. Білик. – Черкаси, 2005. – 51 с.
10. Акоюн В. Г. Здобутки і проблеми реалізації «Концепції екологічної освіти України» / В. Г. Акоюн // Нова парадигма. – К., 2010. – Вип.98. – С.25–34.
11. Ясвін В. А. Психологія отношения к природе / В. А. Ясвін. – М.: Смысл, 2000. – 456 с.
12. Шевченко Н. О. Соціально-педагогічні засади формування екологічної культури учнівської молоді: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Н. О. Шевченко. – К., 2008. – 19 с.
13. Воробйова О. А. Екологічний туризм як чинник сталого розвитку природно-заповідних територій / О. А. Воробйова // Екологічні науки. – 2012. – №2. – С.119–129.

References

1. Pavlenko I. G. Formuvannya ekologichnoi' kul'tury molodshykh shkoljariv zasobamy mystectva: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.01 / I. G. Pavlenko. – Lugans'k, 2002. – 20 s.
2. Kuznecova O. Istorychnyj aspekt ta problemy ekologichnoi' osvity j vyhovannja v pochatkovij shkoli / O. Kuznecova, S. Maslova // Gumanizacija navchal'no-vyovnogo procesu. – Slov'jans'k, 2010. – Vyp. LI. – S.183–188.
3. Naumenko T. S. Vykorystannja avtors'koi' kazky v procesi ekologichnogo vyhovannja ditej starshogo doshkil'nogo viku / T. S. Naumenko [Elektronnyj resurs] // Pedagogichna teorija i praktyka. – 2012. – №3. – Rezhym dostupu do zhurn.: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/Vkmu/2012_3/Naumenko.pdf
4. L'ovochkina A. M. Vikovij pidhid do formuvannja ekologichnoi' svidomosti, ekologichnoi' kul'tury ta ekologichnogo sposobu zhyttja / A. M. L'ovochkina // Aktual'ni problemy psihologii'. Zbirnyk naukovykh prac' Instytutu psihologii' im. G. S. Kostjuka APN Ukrainy. – K., 2009. – T.7, vyp.20. – S.269–272.
5. Poljakova Ja. V. Teorija i praktyka ekologichnogo vyhovannja uchniv's'koi' molodi u Velykij Brytanii' (etnopedagogichnij aspekt):

avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.07 / Ja. V. Poljakova. – Lugans'k, 2005. – 20 s.

6. Sorokina G. O. Ekologichne vyhovannja shkoljariv u procesi turysts'kyh podorozhej jak najvazhlyvisha umova formuvannja cinnisnogo stavlennja do pryrodnoho seredovyssha / G. O. Sorokina // Pedagogichni nauky. – Herson, 2009. – Vyp.54. – S.229–233.

7. Osnovy stijkogo rozvytku: Navch. posib. / Za zag. red. L. G. Mel'nyka. – Sumy: VTD «Univertsytets'ka knyga», 2005. – 654 s.

8. Podlasyj I. P. Pedagogika. Novyj kurs: Uchebnik dlja stud. ped. vuzov: V 2-h kn. – Kn.2 Process vospitanija / I. P. Podlasyj. – M.: VLADOS, 1999. – 256 s.

9. Bilyk L. I. Teoretyko-metodychni osnovy formuvannja ekologichnoi' vidpovidal'nosti studentiv u systemi vyhovnoi' roboty vyshhogo tehnicnogo navchal'nogo zakladu: Avtoref. dys... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / L. I. Bilyk. – Cherkasy, 2005. – 51 s.

10. Akopjan V. G. Zdobutky i problemy realizacii' «Konceptii' ekologichnoi' osvity Ukrainy» / V. G. Akopjan // Nova paradygma. – K., 2010. – Vyp.98. – S.25–34.

11. Jasvin V. A. Psihologija otnoshenija k prirode / V. A. Jasvin. – M.: Smysl, 2000. – 456 s.

12. Shevchenko N. O. Social'no-pedagogichni zasady formuvannja ekologichnoi' kul'tury uchniv's'koi' molodi: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.05 / N. O. Shevchenko. – K., 2008. – 19 s.

13. Vorobjova O. A. Ekologichnyj turizm jak chynnyk stalogo rozvytku pryrodno-zapovidnyh terytorij / O. A. Vorobjova // Ekologichni nauky. – 2012. – №2. – S.119–129.

Popova I. V., Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, National University of Food Technologies (Ukraine, Kyiv), ivpopova@bigmir.net

The existential aspect of environmental education of the individual in the context of socialization

During the socialization of the individual is formed not only the spiritual world as a whole, but also made it a special moral and aesthetic attitude towards nature in particular. Therefore, at each stage of socialization is important to introduce appropriate forms of spirituality, through which spiritual world of the individual may reveal as much as possible. In particular, in the early stages of environmental education can play a significant role the use of fantastic works. In adolescence efficient use of artistic means of environmental education, especially the works of popular culture. An important basis for environmental education is a play activity with all its specific species. Bringing to direct activities for nature protection, practical exercises and training contribute to the realization of personal existence of environmental education. After all, the main feature of such education is aimed at protecting the natural environment and the protection of flora and fauna of the practical activities of every person. At the same time, together with the practical importance to environmental education has a research and development activities. It should also pay attention to the significant educational potential of tourism, especially eco-tourism and other forms of active recreation in the natural environment.

Keywords: socialization, education, environmental education, and culture.

Попова І. В., кандидат технічних наук, доцент, Національний університет харчових технологій (Україна, Київ), ivpopova@bigmir.net

Экзистенциальный аспект экологического воспитания личности в контексте ее социализации

В ходе социализации в личности формируется не только духовный мир в целом, но и производится ее особое нравственно-эстетическое отношение к природе в частности. Поэтому на каждом этапе социализации важно вводить соответствующие формы духовности, благодаря которым духовный мир личности может раскрыться максимально. В частности, на ранних этапах экологического воспитания значительную роль может сыграть использование сказочных произведений. В юношеском возрасте эффективно использование художественных средств экологического воспитания, прежде всего произведений народной культуры. Важной основой экологического воспитания является игровая деятельность со всеми присутствующими ей специфическими разновидностями. Привлечение к непосредственной деятельности по охране природы, практические упражнения и тренинги способствуют личной реализации экзистенций экологического воспитания. Ведь главным признаком такого воспитания является направленная на охрану природной среды и защита животного и растительного мира практическая деятельность каждого человека. В то же время вместе с практической большое значение для экологического воспитания имеет научно-исследовательская деятельность. Стоит также обратить внимание на значительный воспитательный потенциал туризма, особенно экотуризма и других форм активного отдыха в природной среде.

Ключевые слова: социализация, воспитание, экологическое воспитание, культура.

* * *